

**Självständigt arbete (examensarbete), 15 hp, för
Förskollärarytbildning Utbildningsvetenskap
HT 2018
Fakulteten för lärarutbildning**

Barns rätt till integritet

En kvalitativ studie om fyra förskollärares syn på hur de tar
hänsyn till barns integritet i förskolan

Emma Ljungberg och Jennifer Svensson - Gradin

Författare

Emma Ljungberg och Jennifer Svensson-Gradin

Titel

Barns rätt till integritet

En kvalitativ studie på några förskollärares syn på hur de tar hänsyn till barns integritet i förskolan.

Engelsk titel

Childrens right to integrity

A qualitative study of some preschool teachers views on how they take childrens integrity into consideration in preschool.

Handledare

Agneta Jonsson

Examinator

Barbro Bruce

Sammanfattning

Genom en kvalitativ intervjustudie har vi undersökt några förskollärares syn på hur de tar hänsyn till barns integritet i förskolan. Syftet har varit att ta reda på hur några förskollärare beskriver barns rätt till integritet och hur de beskriver olika dilemman i arbetet med barns integritet.

I studien har vi valt att använda oss av den kvalitativa forskningsmetoden och valt att intervjua fyra förskollärare. Livsvärldsfenomenologin är det teoretiska perspektiv som vi utgått ifrån i vår studie. Vi har använt oss av litteratur och forskning som berör integritet.

Genom vårt resultat kan vi se att det finns en bred tolkning av vad integritet i förskolan innebär och att det även finns en del dilemman som berör detta. Det har blivit tydligt igenom resultatet att det är viktigt med lyhörda och närvarande pedagoger som kan ta hänsyn till barns integritet och att den kan te sig olika.

Ämnesord

Integritet, förskola, förskollärare, rättigheter, livsvärldsfenomenologi, kvalitativ, omsorg, relationell pedagogik.

Förord

Under studiens gång har vi fått en bredare förståelse för begreppet integritet och att innebörden i sig är bred. Integritet är ett viktigt begrepp som vi kommer att ha stor respekt för när vi väl börjar arbeta i förskolan. Det har varit en givande och rolig process att skriva detta tillsammans och att det har lett till många skratt.

Vi vill rikta ett stort tack till varandra och vår handledare Agneta Jonsson för att hon varit en god kritisk handledare. Vi vill tacka samtliga förskollärare för att de har tagit sig tid att delta i vår studie.

Ett stort tack även till vår familj och vänner för hjälpen med att läsa arbetet samt ert stöd under denna period.

Kristianstad, oktober 2018.

Emma Ljungberg & Jennifer Svensson-Gradin

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning	6
1.1. Bakgrund	6
1.2. Syfte.....	7
1.3. Forskningsfrågor	7
1.4. Begreppet integritet	7
1.5. Begreppet omsorg.....	7
2. Litteraturgenomgång	8
2.1. Integritet i förskolan	8
2.2. Pedagogiskt arbete med barns integritet.....	9
2.2.1. Pedagogiskt ansvar	10
2.2.2. Omsorg	11
2.2.3. Dilemman relaterade till integritet	12
3. Teoretisk ansats	13
3.1. Livsvärldsfenomenologi.....	13
3.1.1. Begreppsdefinition ontologisk och epistemologisk kärna.....	15
3.2. Relationell pedagogik.....	15
4. Metod.....	16
4.1. Urval	17
4.1.1. Inför intervjuerna.....	17
4.2. Genomförande	17
4.3. Studiens trovärdighet.....	18
4.4. Bearbetning av material.....	19
4.5. Etiska överväganden.....	19
5. Resultat	20

5.1. Barns integritet	20
5.1.1. Sammanfattande analys	22
5.2. Barns inflytande	23
5.2.1 Sammanfattande analys	24
5.3. Dilemman	25
5.3.1. Sammanfattande analys	27
6. Diskussion	29
6.1. Metoddiskussion.....	29
6.2. Resultatdiskussion	30
6.3. Vidare forskning	36
7. Referenslista	39
8. Bilagor	44
8.1. Bilaga 1.....	44
8.2. Bilaga 2.....	46
8.3. Bilaga 3.....	47

1. Inledning

Förskolans läroplan förespråkar att verksamheten ska uppmuntra och stärka barns förmåga att sätta sig in i andra människors situation samt att inget barn får utsättas för diskriminering eller någon form av kränkning (Skolverket 2016). Det är en viktig aspekt inom förskolans verksamhet som vi kopplar till att barns integritet ska skyddas och respekteras av förskollärare. För att skydda integriteten är en god förutsättning att lära känna barnet och vara öppen för kompromiss genom att låta barnets perspektiv komma till uttryck. Detta gör att barnets intentioner blir synliga vilket skapar en god förutsättning för förskolläraren att förstå barnet (Johansson 2003). I förskolan ska barnen erbjudas en trygg omsorg som kan bidra till att barn utvecklar en trygghet och självkänsla (SKOLFS 2018). Syftet med vår studie är att få en insikt i hur fyra förskollärare beskriver barns rätt integritet och vilka dilemman som kan uppkomma i arbetet med barns integritet.

1.1. Bakgrund

Då vi under vår verksamhetsförlagda utbildning erfarit förskollärares varierande sätt att bemöta barn i olika sammanhang har ett intresse skapats för hur förskollärare tänker kring sitt eget förhållningssätt och arbete av barns integritet. Vilka rättigheter barnet ges till att uttrycka sig och hur deras åsikter respekteras är enligt vår erfarenhet något som varierar samt resulterar oftast i att barnet ges möjligheter att göra sin röst hörd. Alla människor har rättigheter och Dolk (2013) säger att det är viktigt att vi vuxna tar vårt ansvar, lyssnar till barnen och visar respekt för deras åsikter. Barn lever i olika livsmiljöer och de söker efter att förstå, skapa mening och sammanhang med sina egna erfarenheter som grund vilket förskolan ska ta hänsyn till. Med utgångspunkt i läroplanen är detta en av de viktigaste uppgifterna i förskolan som handlar om att överföra och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna såväl som för de demokratiska värderingarna det svenska samhället vilar på. De som arbetar inom förskolans verksamhet ska visa hänsyn för varje människas egenvärde (Skolverket 2016).

I en debattartikel skriven av Lindholm (2018) skrivs det om FN:s barnrättskommittés granskning av hur vi i Sverige följer barnkonventionen. Det utfärdades stor kritik på flera områden trots att Sverige ansetts legat före i många andra frågor som rör barn. Det finns ett flertal områden vilka behöver förbättras såsom den kartläggning

barnrättighetsutredningen gjort vilken visar på flera brister särskilt när det kommer till principen om barnets rätt att få yttra sina åsikter och principen om barnets bästa. I FN:s barnkonvention finns det 45 artiklar som beskriver vilka rättigheter barn i dagens samhälle har (UNICEF 2009). Artikel 13 står för att barnet har rätt till yttrandefrihet och att de har rätt att uttrycka sig i tal, skrift eller genom annat uttrycksmedel som barnet känner sig trygg med.

1.2. Syfte

Syftet med vår studie är att få en insikt i hur fyra förskollärares beskriver barns rätt till integritet och vilka dilemman som kan uppkomma i arbetet med barns integritet.

1.3. Forskningsfrågor

- Hur beskriver fyra förskollärare barns rätt till integritet?
- Hur beskriver förskollärare olika dilemman i arbetet med barns integritet?

1.4. Begreppet integritet

Nationalencyklopedin beskriver ordet integritet som rätten att få sin egen sfär respekterad genom att inte utsättas för personangrepp och ens egna åsikter inte ska påverkas på grund av att någon anser något annat (Nationalencyklopedin u.å.). Enligt Lindgren (2016) finns det en ofrånkomlig rättighet att ingen ska få sin integritet kränkt. Man ska få bestämma över information som berör sig själv samt behålla viss information privat från allmänheten. Lindgren (2016) nämner att en person oavsett ålder har rätt till sin egen integritet och genom att främja människors egenvärde så skyddas också denna. Även Johansson (2005) menar att vi alla är människor, vuxna som barn, och ska behandlas med respekt oavsett ens förutsättningar i livet.

1.5. Begreppet omsorg

”Begreppet omsorg betyder noggrannhet, att man utför ett arbete omsorgsfullt, och är ofta förknippat med kärlek och omtänksamhet” (Halldén 2016, s.35). I den svenska förskole traditionen utgör omsorg ett grundläggande värde (Aspelin 2016). Josefsson (2016) talar om att omsorgen sedd som verksamhet uppstår i relationen mellan minst två människor, omsorgsgivaren och omsorgstagaren. Detta ses som ett ömsesidigt förhållningssätt. Hur vi visar omtanke om varandra och hur vi förhåller oss till varandra i det praktiska

vardagslivet är något som också är av stor betydelse. Omsorg om barn är något som bör finnas i hela verksamheten, i vilken tid, plats och innehåll inte ska spela någon roll (Josefsson 2016). Utbildningen i förskolan ska präglas av omsorg, lärande och utveckling vilka tillsammans ska bilda en helhet (SKOLFS 2018). Att barn erbjuds en god omsorg med balans mellan vila och aktivitet är något som förskollärare ansvarar för. Som arbetslag ska man verka för en tillgänglig och god miljö för omsorg.

2. Litteraturgenomgång

Följande delar av arbetet som ligger till grund för studien: integritet i förskolan, pedagogiskt arbete, pedagogiskt ansvar, dilemman och omsorg kommer att definieras, förklaras och problematiseras. Forskning och litteratur som är relevanta för undersökningen kommer att styrka slutsatser och resultat. I några delar av litteraturgenomgången skriver vi fram pedagogerna istället för förskollärarna detta då det benämns så i litteraturen.

2.1. Integritet i förskolan

Barns position, ställning, plats och makt i samhället har förändrats betydligt de senaste femtio åren. Det arbete som skett internationellt i samband med både utformningen och införandet av FN:s barnkonvention är en av orsakerna till detta. Det paradigmskifte som skett är ytterligare en orsak som bidragit till att barn nu ses som samhällsmedborgare med rätt och möjlighet till att påverka sina liv i samspel med andra (Engdahl & Ärlemalm-Hagsér 2016). Emilson (2008) belyser att barnsynen har förändrats under årens lopp. Barn ses idag som kompetenta individer som kan lära sig att hantera sin omgivning på egen hand istället för att ses som små bräckliga varelser. Barn tar plats i samhället på sina villkor och kan göra det utifrån både sina egna kompetenser och sina erfarenheter (Emilson 2008). Att forskningen går framåt och att barnsynen förändrats är positivt men skapar ingen förändring i förskolans verksamhet ifall de som verkar där inte uppdaterar sin egen barnsyn. Efter tidigare erfarenhet är det tydligt att en del av förskollärarna som arbetat i förskolan under många år har svårt att se det kompetenta barnet som kan ta egna beslut och ska erbjudas valmöjligheter vilket kan komma att påverka barnets identitet och utveckling. Integritet kan ses som en personlig domän där individen själv får bestämma och ha kontroll samt har fria valmöjligheter (Johansson 2005). Denna domän är något som Johansson (2005) påtalar att barn är vana vid då de aktivt tolkar andras uppfattningar

och förhandlar tillsammans med andra barn där de också skapar gränser för sig själv. Att förskolläraren har en roll att handleda barnen i att respektera och skydda sin egen men också varandras integritet är något som författaren påtalar. Vi ser detta som en viktig kompetens för förskollärare, att som pedagog kunna handleda barnen i att både skydda sin egen integritet samtidigt som man kan respektera och ta hänsyn till varandras.

Att få vara delaktiga i beslut och dessutom ha rätt till inflytande menar Johannesen och Sandvik (2009) inte handlar om att barnen ska bestämma utan det handlar om att alla får vara en del i gemenskapen där varje enskild individ respekteras och inkluderas i gruppen. Det är enligt vår mening viktigt att barn får vara delaktiga i beslut som berör deras vistelse på förskolan men det behöver inte betyda att de ska få bestämma. Att göra barn medvetna om att de får vara delaktiga i beslut och att bestämma är två skilda saker. Personalen på förskolan ska vara observanta och uppfatta barns kroppsspråk (Bae 2009). Barnen har olika uttrycks sätt och författaren menar att det är viktigt att lyssna till den verbala kommunikation som finns. Att barn har rätt till fria åsikter och att få barn till demokratiska medborgare är något som Bae (2009) säger är obligatoriskt för norsk personal i förskolan. Att bemöta barn på ett jämställt sätt utgör en viktig del av att värna om barns integritet menar Öhman (2006). Författaren säger vidare att integritet är sammanflätat med allas lika värde.

2.2. Pedagogiskt arbete med barns integritet

“Barns liv levs i barndomar som konstruerats för dem genom vuxnas förståelse av barndom och av barn är och borde vara” (Dahlberg, Moss & Pence 2014, s.103). Empati i förskolan handlar om att man som pedagog ska skapa ett känslomässigt klimat och förutsättningar där ett lärande även är möjligt (Öhman 2006). Det handlar om att inte kräva utav barnen att de ska utveckla mer empati än vad man som pedagog själv har. Empati handlar också om det personliga mötet som sker mellan pedagoger och barn. Kommunikation och empati är två medfödda mänskliga och naturliga förmågor samtidigt som det även är komplexa processer som kan ses som relationskompetenser. Alla barn är barn med behov som att till exempel bli bekräftad, sedd och respekterad (Öhman 2006).

Barn behöver ges möjligheter att synliggöra sina förmågor genom att en förskollärare bjuder in barnet och ger det plats (Åberg & Lenz-Taguchi 2005). Dessa talar om vikten

av att göra barnen delaktiga genom att ställa frågor till dem där deras tankar och åsikter räknas vilket formar den pedagogiska verksamheten. Att det är en daglig process som utvecklas tillsammans med barngruppen som ger dem möjlighet att uttrycka sina tankar men samtidigt ta del av andras är något författarna påtalar. Detta skapar i sin tur en reflekterande verksamhet där barn ges inflytande. Mångfalden som framkommer menar dessa forskare ger pedagoger en insikt i barns intressen men uppmanar dock att ha i åtanke att inte lyfta alla barn samtidigt eller på samma sätt.

2.2.1. Pedagogiskt ansvar

Barns rätt att bli lyssnade på och deras rätt till mening är något som betonas i många olika sammanhang. FN:s barnkonvention, svenska läroplaner och forskning är flera olika dokument som lyfter fram detta (Engdahl & Ärlemalm-Hagsér 2016). Barn är kompetenta människor som kan ta egna initiativ och har rätt att påverka sin vardag (Bae 2009). Författaren förespråkar att arbetslaget kritiskt ska reflektera kring hur de i arbetslaget utövar makt och kontroll i verksamheten. För att kunna möta barnet som subjekt menar Bae (2009) att pedagoger måste vara medvetna om vad som händer i den specifika situationen och reflektera kring hur de kommunicerar med barnet. Att se saker inte bara ur sitt eget perspektiv utan också se det ur barnets perspektiv menar författaren är viktigt. Davis (1998) säger att när vi strävar efter att lyssna till barnens röster och samtidigt respekterar deras rättigheter så kan det vara av vikt att lyssna till flera och inte bara till ett barns röst. Det är då vi tydligt kan se att det finns en variation av barnkulturer och att barns önskningar och förväntningar kan motsätta sig varandras.

Inflytande är enligt Johansson (2003) något som pågår här och nu samt att varje barn ska bli sett, lyssnat till och respekterat. Engdahl och Ärlemalm-Hagsér (2016) menar att inflytande och delaktighet är en pedagogisk utgångspunkt och en demokratisk rättighet för barn. Detta anser vi är något som är av stor vikt att ta hänsyn till i förskolan. Barn ska få vara delaktiga och ha inflytande i verksamheten då de tillbringar mycket av sin tid i förskolan, därav är det viktigt att de får känna att deras rättigheter tillgodoses.

Ett sätt att ta hänsyn till barns olika behov i det pedagogiska arbetet där de också ska få ha inflytande i verksamheten kan framkomma genom att som pedagog använda sig utav pedagogisk dokumentation vilket Lindgren (2012) påtalar. Hon nämner att redan innan

läroplanen kom 1998 ansågs pedagogisk dokumentation vara en bra metod för att uppfatta och synliggöra både det enskilda barnets och gruppens behov. Dokumentation kan i sin tur bidra till att pedagoger kan tillgodose dessa behov samt bekräfta dessa. När läroplanen gavs ut 1998 så kom den att understryka vikten av att garantera barnens delaktighet så att de fick känna sig sedda och lyssnade på varje dag när de befinner sig i förskolan. Vidare tar Lindgren (2012) upp att om man använder den pedagogiska dokumentationen när man ska reflektera kring verksamheten kan den bidra till ett lärande kring barnens tankeprocesser hos pedagogerna. Detta är självklart av oerhört stor vikt i förskolans verksamhet. Dock vet vi att den pedagogiska dokumentationen är det som oftast blir åsidosatt i verksamheten då barngrupperna idag blivit större. Vi har erfarit under vår verksamhetsförlagda utbildning att tiden inte räcker till.

2.2.2. Omsorg

Begreppet omsorg handlar om att man utför ett arbete omsorgsfullt och det är ett begrepp som ofta är förknippat med omtänksamhet och kärlek (Halldén 2016). Persson och Gustafsson (2016) nämner att personal i förskolan har ett pedagogiskt uppdrag som är reglerat i både läroplanen och skollagen, vilket gör att omsorg i förskolan blir en pedagogisk relation. Vårt personliga ansvar för den andres okränkbarhet är något vi aldrig kan komma undan, ett ansvar som är villkorligt (Åkerblom 2016).

Johansson (2016) påtalar att omsorg är ett begrepp som med utgångspunkt i Logstrups och Merleau-Pontys teorier, vilka har sin grund i intersubjektivitet, ömsesidigt beroende och tillit. Vi människor är födda in i denna värld som vi delar med andra, vilket är ett existentiellt villkor. Vi vänder oss därför till andra och deltar i varandras världar genom att både ifrågasätta och bekräfta varandra. I dessa möten ligger både beroende och tillit. I mötet med varandra i förskolan så möter barnen även varandras erfarenheter och delar där igenom varandras livsvärldar. I denna bemärkelse handlar omsorgen om på vilket sätt barnen möter och tar emot varandras spontana beroende och tillit (Johansson 2016). Halldén (2016) påtalar att Noddings definition av omsorg som begrepp innebär att det är något som är ett av människans grundvillkor. Med detta menas att vi människor föds in världen beroende av omsorg, som i sin tur skiftar i behov utifrån människors ålder, platser och historiska tidpunkter. Omsorg är något som aldrig upphör och som Nodding anser vara ett universellt behov, till exempel så påverkas människans utveckling av om vi blir

omsorgsfullt bemötta eller ej. Både känslomässiga och fysiska handlingar kan involveras i omsorgsarbetet så som tillsyn, uppmärksamhet och omtänksamhet. (Halldén 2016).

Har ett barn i sin barndom blivit omsluten av omsorg så har det bidragit till att det fått en förebild med sig i sitt fortsatta liv kring hur man visar andra människor omsorg (Bruce 2016). Känslan av att bli bekräftad, lyssnad till och sedd gör det möjligt och gör att man själv kan se, lyssna och bekräfta andra människor. Gester, rörelser och miner säger mycket. Ett tydligt sätt för små barn att avvisa eller visa på vilja till omsorg är när barnet sträcker ut sina armar mot en pedagog eller tar staplande steg ifrån eller emot pedagogen. Kroppsspråket fortsätter att bidra till att sätta färg och ge karaktär och liv åt sådant som sägs i genom hela livet (Bruce 2016). Hur människor förhåller sig till varandra och visar omtanke om andra människor i vardagslivet är det som omsorg handlar om (Josefsson 2016). Emilson (2008) har funnit att omsorg ur lärarens perspektiv är viktigt men menar även att ett övergripande målet kan vara att få barnen att själva bli kompetenta vad gäller omsorg, något som antas utvecklas genom självständighet. Omsorg har en pedagogisk sida som rymmer en möjlighet och förutsättning för att den som får omsorg även kan bli den som ger, vilket visar på att omsorg inte enbart handlar om ett omhändertagande (Halldén 2016).

2.2.3. Dilemman relaterade till integritet

I förskolans verksamhet finns det dilemman som pedagoger kan hamna i ifall de inte är uppmärksamma (Bae 2009). Vilken barnsyn pedagogerna har är en av dessa situationer och författaren påpekar att pedagoger behöver se det kompetenta barnet och ha ett öppet sinne för dennes tankar för att ge barnet förutsättningar att påverka den situation det befinner sig i. Ifall inte barnet ses som kompetent kan ett dilemma bli att pedagogen tar över istället för att ge barnet plats för självständigt utforskande utifrån sitt eget intresse och uppmuntra de till ett vidare utforskande. Öhman (2006) förespråkar respekt för den enskilda individen och påtalar att det behövs en fin balansgång mellan att ta hänsyn till barnets men också gruppens behov. Bae (2009) tar även upp vilka förutsättningar barn erbjuds för att kunna vara med och påverka sin situation när arbetslag tar upp och för samtal kring demokrati. De allra yngsta barnen som inte ännu har det verbala språket kräver en observant pedagog som tar hänsyn till deras kroppsspråk. Barn som kan kommunicera verbalt kan ges förutsättningar för göra fria val genom att erbjudas

exempelvis röstning. Dock påtalar författaren att ett dilemma kan bli att barnet inte har rätten att sedan ändra sig efter att ha gjort ett val (Bae 2009).

Att barn ska få göra val är också aktuellt i den pedagogiska dokumentationen. Att barn ska få delta i dokumentationen samt ha inflytande är något som tas upp av Lindgren (2012). Hur barnen framställs i förskolan när det kommer till dokumentation ska bidra till valmöjligheter kring deras framställning av hur pedagoger tar sig an deras frågor och intressen. Dock ska man inte glömma att det är pedagogerna som har ansvaret för att skapa dessa möjligheter till dokumentation. Vi kopplar detta till integritet och att det ska vara frivilligt för barnen, vilket innebär att man alltid ska fråga barn om lov innan förskolans personal filmar eller fotograferar dem. Tidigare forskning visar att fråga barnen om lov kan även bli ett dilemma i sig när det talas om barns integritet och hur den ska tas hänsyn till i förskolan.

3. Teoretisk ansats

3.1. Livsvärldsfenomenologi

Livsvärldsfenomenologi är en teori om människan och världen där människors erfarenheter är i fokus och deras synsätt eller perspektiv på det fenomen som diskuteras (Johansson 2003). Författaren belyser vikten av att låta individer komma till uttryck istället för att börja kategorisera eller ha egna uppfattningar. Då intervjuer ska göras i denna studie är det av vikt att vara öppensinnad men även vara uppmärksam på hur individen i fråga kroppsligt uttrycker sig. Johansson (2005) menar att Merleau-Pontys teori om livsvärlden både blir en ontologisk och en epistemologisk kärna som beskriver antaganden om kunskapens natur och människan. Ifrån början har livsvärldsbegreppet utvecklats ur den fenomenologiska traditionen. Det gemensamma intresset för denna tradition är att beskriva mänskliga erfarenheter. Husserl som Johansson (2005) refererar till som fenomenologins moderna grundare talar om de ursprungliga förhållanden till världen som subjekten har som den naturliga inställningen. Värld och subjekt är sammanflätade, i sin inställning till världen har människan ingen distans till världen. Människan får tillgång till världen via de erfarenheter de får av världen.

Tanken om en odelbar relation mellan världen och människan är det som ligger till grund för livsvärldsteorin. Referenspunkten för alla våra erfarenheter är livsvärlden. Johansson

(2017) tolkar Merleau-Ponty att det är livsvärlden som binder samman samhälle, kultur, historia, natur och subjekt. Det är en ständig upplevelsevärld som är närvarande i våra upplevelser i både det vi ser, erfar eller gör. Johansson (2017) inspireras av att Merleau-Ponty menar att världen är något som människan upplever igenom sin levda kropp, den är en helhet av både tankar, sinnen, språk, känslor och motorik där inget kan skilja det fysiska och psykiska åt. Kroppen är ständigt närvarande i allt människan gör samtidigt som människan är i ständig interaktion med allt det hon möter i världen. Människor erfar mening genom kommunikation med andra, ifrågasättande, tolkningar och överenskommelser om vad som för oss är meningsfullt i det dagliga livet. Tänkande, kroppslighet, sinnlighet, känslor och sätt att förhålla sig till både världen och andra människor utgör en meningsfull helhet och utgör samtidigt delar i barns livsvärldar även om de inte har samma begreppsapparat eller livserfarenhet, förmåga att erfara mening eller uttrycka sig som vuxna.

Då små barn inte har de vuxnas livserfarenhet eller förmåga att tolka och förstå olika begrepp så tillskrivs ändå små barn en förmåga till meningsskapande. Detta är en tolkning av Johansson (2005) där hon tolkar Merleau-Pontys teori. Johansson (2005) tolkar även att Husserl med sin teori om livsvärldsfenomenologin menar att det är viktigt med att visa en känslighet och en öppenhet för den andre. Merleau-Pontys resonemang i Johansson (2005) talar om att mötet eller interaktionen med någon annan är förutsättningen som ligger till grund för att förstå andra människor. I ovanstående resonemang Johansson (2005) att språket är av stor betydelse för vår förståelse av varandra. I en dialog mellan människor skapas då en gemensam grund där deras tankar vävs samman. Där sker då ett ömsesidigt varande där människors olika perspektiv glider in i varandra.

Erfarenhetsvärld är ett begrepp från livsvärldsfenomenologin som vi kommer att utgå ifrån vid analysen av vårt resultat. Erfarenhetsvärlden anser vi vara individuell och har med en människas integritet att göra då den är uppbyggd av en människas tidigare erfarenheter, uppväxtvillkor och de människor som påverkar en under livet. Dessa aspekter har stor inverkan på en människas identitetsskapande vilket är aktuellt i vår studie.

Då begreppet integritet både kan te sig *psykiskt* och *fysiskt* anser vi att de är relevanta begrepp för vår studie. Som tidigare nämnts så upplever människor världen med hela sin kropp vilket gör att det inte går att skilja dessa begrepp åt. Människor erfar mening genom

att kommunicera med andra vilket gör att det kan förstås ur ett psykiskt synsätt där barnet kan känna och uttrycka sig verbalt eller kroppsligt hur de upplever en särskild situation medan det fysiskt kan upplevas genom kroppslig beröring något som inom livsvärldsfenomenologin är centralt.

3.1.1. Begreppsdefinition ontologisk och epistemologisk kärna

Den ontologiska kärnan är den filosofiska kärna som har att göra med naturen och som till exempel berör frågor om hur man ska kunna förstå människans, samhällets och universumets sanna ursprung och natur. Det finns två olika ontologier *idealism* och *realism*. Den ontologiska realismen handlar om att oavsett om man upplever eller observerar världen så tror man på att den existerar. Den ontologiska idealismen innebär i sin tur att verkligheten inte alls kan existera oberoende av hur vi upplever den (Patel & Davidsson, 2017). Författaren tar vidare upp att den epistemologiska kärnan utgör kunskapen om läran kring både giltighet och ursprung. Inom epistemologin finns precis som inom ontologin två tolkningar vilka är *empirism* och *rationalism*. Empirismen handlar om att vi får kunskap igenom vår erfarenhet och våra sinnen. Inom den radikala formen handlar det om att vi människor föds som ”oskrivna blad” utan någon som helst kunskap.

3.2. Relationell pedagogik

Relationell pedagogik är en teori där det som sker mellan människor står i centrum. Ordet relationell talar om att det är ett pedagogiskt fenomen som är minst tvåsidigt. De pedagogiska relationerna mellan pedagoger och elever är centrala men även andra relationer inkluderas (Aspelin 2013). *Kommunikation, dialog, interaktion och mänskliga möten* är grundbegrepp inom fältet. Aspelin (2013) talar om sam-verkan och sam-varo som två viktiga aspekter av relations begreppet. Sam-verkan är en process där två eller flera människor samordnar sina handlingar, vilka organiseras utifrån till exempel sociala eller kulturella ordningar. Denna process kännetecknas av förutsägbarhet. Sam-varo är en process där ett ömsesidigt och personligt möte mellan människor sker. Två eller flera individer vänder sig till varandra och blir då omedelbart delaktiga i varandras väsen. Dess kännetecken är oförutsägbarhet. Poängen inom den relationella pedagogiken är att människor verkliggörs och får träda fram som unika individer i ögonblick av sam-varo. Det pedagogiska tillvägagångssättet från pedagogers sida är att målmedveten inkludera

elever i gemenskap samt involvera dem i sitt lärande. Det pedagogiska mötet i sin tur handlar om att pedagogen är närvarande inför och även delaktig i relationsskapandet. Det är även viktigt att hen bekräftar barnet som hen är i ögonblicket som en unik individ i varande men även så som barnet skulle kunna bli. Inom denna teori talar man även om att man alltid ingår i relationer, man är redan involverad i en mångfald av nät när det kommer till sam-verkan och vävar av sam-varo i relation till andra människor och grupper.

4. Metod

Vi har valt att utgå ifrån en kvalitativ metod då den lämpar sig bäst för vår studie i vilken vi ska undersöka pedagogers syn på barns integritet. Med studien vill vi få en insikt i hur fyra förskollärare beskriver barns rätt till integritet och vilka dilemman som kan uppkomma i arbetet med barns integritet. Kvalitativ metod kan på ett tydligt sätt hjälpa oss att få svar på våra forskningsfrågor då det är en forskningsansats som kan bidra till mer djupgående intervjuer. Intervjuerna genomfördes med båda forskarna närvarande och där själva intervjuerna spelades in. Patel och Davidsson (2017) skriver att syftet med en kvalitativ intervju är att identifiera och upptäcka egenskaper och beskaffenhet hos något exempelvis den intervjuades uppfattningar eller livsvärld om något fenomen. Utifrån det Patel och Davidsson (2017) skriver om kvalitativ intervju kände vi att både den metod vi valt att utgå ifrån och den teori vi senare kommer att analysera det insamlade materialet med passade utmärkt för vår studie och för det vi vill undersöka.

I en kvalitativ intervju blir det en mer vardaglig situation och ett vanligt samtal, det är den form som utövar minst styrning över den tillfrågade och situationen. Forskaren strävar istället efter att låta den som blir intervjuad påverka utvecklingen av samtalet (Magne Holme & Krohn Solvang (2012). Vi använde oss utav en semistruktur i våra intervjuer och hade en färdig lista med ämnen och frågor som skulle besvaras. Vid en semistrukturerad intervju är det viktigt att vi som genomför intervjuerna är inställda på att vara flexibla när det gäller ordningsföljden samt att låta den intervjuade tala mer utförligt om de ämnen personen i fråga tar upp. Svaren i denna typen av intervju är öppna och betoningen ligger istället på den som blir intervjuad och hur denne utvecklar sina svar (Denscombe 2016).

4.1. Urval

I studien har fyra förskollärare med varierande arbetslivserfarenhet från tre olika avdelningar valts ut för att delta i enskilda intervjuer där vi båda deltog och där intervjuerna spelades in. Det som utmärker vårt urval är att det är fyra förskollärare från samma förskola, med barngrupper i blandade åldrar som har olika erfarenheter inom förskolan något som vi hoppas kan komma att bidra till en variation utav svar. Då sättet att arbeta inom förskolan har förändrats genom åren och de som har arbetat en längre tid inom förskolan kan ha upplevt flera olika sätt att arbeta med inte. Avdelningarna har barngrupper i åldrarna ett till fem vilket ger en inblick hur de möter barn som har verbala språket men också de som ännu inte har utvecklat det.

4.1.1. Inför intervjuerna

Inför intervjuerna har frågor (se bilaga 2) skrivits fram, de har sedan reviderats för att på så sätt bli än mer relevanta för studiens frågeställningar och syfte. Vid en semistrukturerad intervju utgår man ifrån en färdig lista med frågor och- eller ämnen som ska behandlas. Det är viktigt att som intervjuare vara flexibel när det gäller följderna på frågorna, då det är viktigt att den som blir intervjuad ges möjlighet att utveckla sina tankar och idéer (Denscombe 2016). Frågorna som har utformats inför intervjuerna har varit öppna för att den som blir intervjuad inte ska känna att ett specifikt svar förväntas. Ett missivbrev skrevs samman (se bilaga 1) och mejlades till förskolechefen på den förskola där intervjuerna planerades att genomföras. I brevet skrevs syftet med studien fram och vad intervjun skulle handla om. Det skedde missförstånd på förskolan om vem som skulle ordna med missivbrevet och därför började vi känna en vis oro för att få in dem i tid då vi inte hörde av dem när det var tänkt att vi skulle höras inför dagen då intervjuerna skulle ske. Men till sist fick vi in missivbrevet, deras samtycke till deltagande och vi hann ut i tid för att genomföra studien när det var tänkt.

4.2. Genomförande

Vi började med att ta kontakt med förskolechefen på förskolan för att se om det fanns några intresserade förskollärare som kunde tänka sig att delta i vår studie. Då det fanns ett intresse hos fyra stycken skickades då också ett missivbrev ut till de berörda som vi fick påskrivna innan vi kom dit. Studien har genomförts på en förskola med åtta avdelningar samt en avdelning där nattverksamhet bedrivs. Innan intervjuerna påbörjades

presenterades vi för samtliga som valt att delta i vår studie och blev visade verksamhetens pedagogiska miljö. Vi valde att ha enskilda intervjuer då de med sina olika erfarenheter inte skulle påverka varandras svar utan ge plats till varje enskilds tankar. De två första intervjuerna gjordes på ett kontor som personalen vanligtvis använder vid planering. Intervju ett varade i 48 minuter och intervju två varade i 15 minuter. De två sista intervjuerna genomfördes i en ateljé i en annan byggnad. Intervju tre varade i 15 minuter och intervju fyra varade i 20 minuter. Båda studenterna deltog vid intervjun där en ställde frågorna samtidigt som den andra parten svarade för ljudinspelningen. Ljudinspelning gjordes under samtliga samtal med en mobiltelefon och ljudfilerna fördes sedan över på ett USB och förvarades på ett säkert ställe. Dessa filer transkriberades och utgör empirin som analyserades, tematiserades och diskuterades i studien. Efter transkribering bestämde vi oss för att följa upp intervjuerna via mejl med följdfrågor där vi bad deltagarna att utveckla sina svar ytterligare, se (bilaga 3).

4.3. Studiens trovärdighet

Under forskningsprocessen är det viktigt att man tänker på trovärdigheten och tillförlitligheten eller reliabiliteten som det även kallas. Det är även viktigt att man på ett systematiskt och noggrant sätt samlar in data. Vid intervjuer kan det vara bra att vara två personer närvarande för att kontrollera reliabiliteten genom att en samlar in själva datan och en genomför intervjun (Patel & Davidson 2017). En fördel med kvalitativa studier är att forskningsresultaten stödjer sig på händelser från den verkliga världen (Denscombe 2016). Validitet är ett begrepp inom den kvalitativa forskningen som ofta används och som handlar om huruvida den forskning som genomförts verkligen har undersökt det som är avsett att undersökas. Det är viktigt att som forskare i en kvalitativ studie hela tiden reflektera över både tillvägagångssätt och metodval samt de teoretiska utgångspunkterna och perspektiven (Fejes & Thornberg 2016)

För att leva upp till de forskningsetiska kraven har vi under studiens gång samlat in materialet på ett systematiskt och noggrant sätt genom att båda två har deltagit vid intervjuerna. En har genomfört själva intervjun medan den andre har tagit ansvar för att spela in och samla in materialet. Vid transkriberingen har vi båda fört anteckningar som vi sedan diskuterat för att se att vi tolkat materialet likadant för att upprätthålla en

trovärdighet. Vi har varit noga med att formulera frågor som lämpar sig för vår studie för att resultatet ska bli relevant.

4.4. Bearbetning av material

Efter att intervjuerna hade genomförts lyssnade vi på ljudfilerna och transkriberade datan genom att skriva för hand. Transkribering är något som tar lång tid beskriver Denscombe (2016), men menar vidare att det är en central del av kvalitativa interjuver. När transkriberingen väl var färdig lyssnade vi på ljudfilerna ännu en gång, för att vara säkra på att vi hade fått med citaten korrekt. Efter detta kunde tematiseringen väl börja och vi skrev fram tre olika teman som benämndes platsbunden, situationsbunden och personbunden integritet. De teman som valts fram är intressanta utifrån vårt syfte och våra frågeställningar. Efter att transkriberingen hade genomförts utfördes jämförelser mellan våra teman och det teoretiska perspektiv vi utgått ifrån. Vi har analyserat resultatet av intervjuerna på ett sätt som gör att det blir en sann skildring av respondenternas tankar och svar.

4.5. Etiska överväganden

I missivbrevet som skrivits fram har vi informerat kring de etiska överväganden vi tar hänsyn till i vår studie, vilket handlar om hur vi skyddar den information som framkommer. I missivbrevet har information kring studien skrivits fram för att deltagarna ska få en så tydlig bild som möjligt kring innehållet. Hänsyn tas till de fyra huvudkraven vilka är *informationskravet* som handlar att vi som forskare måste informera den som deltar i studien kring dess syfte. Vidare ska deltagaren informeras kring vilka villkor som gäller för den som deltar i studien. *Samtyckeskravet* vilket handlar om att deltagaren har rätt att själv bestämma över sin medverkan, att som deltagare kan man välja att när som helst avsluta sin medverkan. Som forskare måste man samla in deltagarnas samtycke, till exempel genom att lämna ut ett missivbrev som ska skrivas under. *Konfidentialitetskravet* som handlar om att vi som forskare skall förvara deltagarnas personuppgifter på ett sätt som gör att obehöriga inte kan få tillgång till dem. *Nyttjandekravet* som handlar om att de uppgifter som samlats in under studiens gång endast får användas i forskningens ändamål. (Vetenskapsrådet 2002).

De val vi har gjort i förhållande till dessa krav är att vi valt att skriva fram ett missivbrev med information kring studiens innehåll, tillvägagångssätt och syftet med studien. Det blev ett självklart val då det var det som tydligt skulle kunna visa deltagarna vad som skulle komma att förväntas av dem samt vad de skulle kunna förvänta sig av oss som gör studien. Med ett missivbrev kan man även få samtycke från deltagarna på ett tydligt sätt, genom att de skriver under brevet med både namn och datum så att det framgår när de lämnat sitt samtycke. I brevet har vi även varit noga med att det ska framgå att de har rätt att avsluta sitt deltagande närhelst de önskar om de inte längre vill delta. Under studien har vi medvetet valt att låta både kommun, förskola och förskollärare vara anonyma och kön har ej skrivits fram på de som deltagit i studien. Det insamlade materialet har vi valt att förvara på ett USB-minne som är inlåst för att vi anser att det är ett säkert och lämpligt sätt att förvara uppgifterna på så att ingen obehörig får tillgång till det. Efter att vi skrivit klart vårt arbete och fått arbetet godkänt kommer vi att förstöra materialet för att det tydligt ska framgå att vi endast tänker använda materialet till att skriva fram resultatet i vår studie och ingenting annat.

5. Resultat

I följande del av arbetet kommer resultatet att redovisas och de teman som vi valt att fokusera på är följande *barns inflytande*, *barns integritet* och *dilemman*. Resultatet kopplas samman med syfte och de frågeställningar som legat till grund för studien. Under varje tema kommer en sammanfattande analys att presenteras och skrivs fram vilket kommer att kopplas till de teoretiska perspektiv vi utgått ifrån. Citat från förskollärarna har nedan markerats med förskollärare 1, 2, 3 och 4.

5.1. Barns integritet

Utifrån respondenternas svar så blev det tydligt att integritet i sig är ett mångsidigt och väldigt brett begrepp. Den personliga sfären var något som det talades mycket om, vilket förskollärare 1 beskrev så här:

Integritet är den sfären du har, din personlighet, det skyddet du har runt om dig som vi andra får respektera och vi har olika mängd integritet eller kräver ehm, jag har min och barnen har sin där någonstans ska man mötas. Det är liksom en fingertoppskänsla känner jag. (Förskollärare 1)

Hen uttryckte att det är viktigt att varje individ har rätt till sin egen sfär och att människor är olika vilket kan bidra till att man behöver olika mycket utrymme. Förskollärare 1 menar vidare att ens människosyn kan speglas i ens barnsyn och att denna påverkar hur man ser på integritet som helhet samt hur man ser på barnens rätt till integritet. I citatet nedan synliggörs förskollärare 1 syn på barns integritet ytterligare:

Rätt till sin identitet, sin integritet, man har rätt att vara en röst i mängden, att få delta i leken, en i flowet. Rättigheter att vara med i leken, ha en dålig dag, inte vara på topp. (Förskollärare 1)

Förskollärare 3 pratar om att ha en fingertoppskänsla och att det är en viktig egenskap i förskolläraryrket, vilket hen styrker med att säga ”Alla är vi olika och vi ska försöka bemöta det.” Hen utvecklar det ytterligare genom att ta upp observation som ett bra sätt att tillgodose barnens integritet på, att det i observationer blir tydligt vad barnen kan behöva och att man på så sätt blir en närvarande pedagog som ser och lyssnar till barnen, både det enskilda barnet men även gruppen. Förskollärare 1, 3 och 4 påtalar alla vikten av att läsa av barns kroppsspråk vilket förskollärare 1 uttrycker så här ”Barn uttrycker inte alltid verbalt, utan jag måste tolka in”. Hen påtalar vikten av att vara en närvarande och lyhörd pedagog som inte överträder barnens personliga sfär utan att man istället lyssnar in barnen och faktiskt kan se till att alla barn har olika behov och har olika mycket integritet.

Det här är ju en resa barnen ska göra för att lära sig att bli mer och mer självständiga, vi pratar mycket om att man får lov att säga stopp. (Förskollärare 1)

Detta säger förskollärare 1 och vidareutvecklar det hela med att säga att hen anser att det handlar om att man som pedagog ska stötta barnen genom att se till deras integritet, deras olika identiteter och personligheter och möta detta, möta barnen utifrån deras förutsättningar.

Om jag bestämt mig för att idag så ska jag krama alla barn när de kommer till förskolan så kommer en del av barnen säkert bli jätteglada medans andra hade tyckt att det var väldigt jobbigt. Väljer jag ändå att krama ett barn som tydligt visar med kanske ord eller kroppsspråk att hen inte vill bli kramad så gör jag

ett övertramp på deras personliga sfär och ignorerar deras rätt till egen integritet. (Förskollärare 4)

Detta tar förskollärare 4 upp vid intervjun men upprepade svaret ännu en gång vid följdfrågor som skett via mejl.

Integritet det är beroende på vad man ser, men ser man det till barnen så eh betyder det att det dem behöver eh asså genom våra observationer så ska vi se till att dem får det i så god utsträckning som möjligt. Det kan va gå på toaletten själv byta blöja, att man faktiskt e själv o att det inte är barn som kommer springande ut och inte eh integritet kan handla också om att man vill leka själv man vill ha den här egna utrymmet. (Förskollärare 3)

Detta menar förskollärare 3 och benämner det vid ytterligare några tillfällen att man som pedagog kan tillgodose barns integritet genom att observera deras behov.

5.1.1. Sammanfattande analys

Förskollärarnas varierande tankar kring barns integritet och den personliga sfären framkommer och synliggörs i resultatet. Det blev tydligt för oss att det upplevs som ett varierat och svårt begrepp som enligt förskollärarna anser kräver en god relation med barnet för att få en medvetenhet vart barnet sätter gränser. *Dialog* och *kommunikation* är två begrepp som Aspelin (2013) belyser i relationell pedagogik. Att vara närvarande och bekräfta barnet att det i situationen är unikt är viktigt säger författaren. Förskollärarna ansåg att genom att lära känna barnet, vilka gränser den har kan en medveten skapas för barns varierande mängd integritet. Livsvärldsfenomenologi är en teori om människan och världen (Johansson 2003) vilket vi kopplar samman med barns olika *erfarenhetsvärldar* som även förskollärarna nämner i frågan om vad integritet innebär för dem. De beskriver att integriteten kan te sig på olika sätt och att såväl barn som vuxna kan kräva olika mängd då ingen människa är den andre lik. Detta är något som vi under studiens gång har sett flera olika exempel på då förskollärarna som deltagit i studien beskrivit att integritet för dem kan handla om till exempel barns rätt inflytande och barns rätt att bli lyssnade på vid frågor som berör den enskilda individen.

Vår uppfattning är att egenskapen att vara en närvarande pedagog som kan observera, lyssna in och se till barnens olika förutsättningar anses behövas i förskolans verksamhet. De anser att den bidrar till en medvetenhet om barnets verbala och kroppsliga språk samt att barn oavsett ålder kan göra sig förstådd genom dem båda. Då några av avdelningarna har barn i åldrarna från ett till fem år talas det om att skapa förutsättningar för varje individ utifrån deras olika förmågor. Vår tolkning är att det talas om barns olikheter och att dessa bör ses som styrkor istället för att man ska jämföra skillnader. En tolkning vi gjorde var att förskollärarna ansåg att barnen dessutom har rätt att ha en dålig dag och att de inte alltid behöver vara på topp. De kopplade det till att vara en del av barnets integritet som inte bara personalen utan också andra barn behöver respektera.

5.2. Barns inflytande

Samtliga förskollärare som deltagit i studien ansåg att barns integritet även hörde samman med barns inflytande. Detta var något de värnade mycket om och de försökte hela tiden låta barnen ha inflytande över utformningen av den pedagogiska miljön samt innehållet i verksamheten.

Vi har en kille som gärna vill vara med och bestämma när mycket ehm vad ska man kalla honom mogen eh gillar inflytande är skit duktig när det gäller skriva, stava, bokstäver, siffror, uppfinningar. Ehm och han är när naturligtvis jag vill göra det idag eller jag vill skulle vilja gå till lekparken och då innebär ser jag att vi är 23 barn och 2 personal jag kan inte det vad gör jag då med hans önskan, du om vi skriver upp det du vill här på tavlan så ser vi idag är det så här men vi kollar imorgon igen och så står det på tavlan. Han som kan läsa vet ju att det är hans rad och så går vi dit imorgon, du det här ville du igår ska vi kolla om det går idag, det är klart han vill och en dag så går det ju och då får han ju asså att man inte får det här och nu men att det är möjligt ändå. Man får inte tappa tron på att man kan göra saker eller förändra saker, det är viktigt barns inflytande så måste man underhålla. (Förskollärare 1)

Detta tar förskollärare 1 upp när vi frågar kring integritet och hur hen ser på det i förhållande till barns inflytande. Att låta barn önska vad de vill göra för något är också något som hen förespråkar. ”Det är viktigt att sätta ord på innebörden” säger förskolläraren för att skapa en förståelse för barnet som uppmärksammar att önskan togs på allvar och kunde vid ett mer passande tillfälle slå in.

Förskollärare 3 tog upp hur viktigt det är att ha en miljö som är tillgänglig för barnen på deras nivå, detta tog hen upp som ett sätt i att arbeta med att stärka barns integritet:

Vi har en miljö som barnen äger, glaset är längst ner om någon vill ta ett glas vatten så kan de hämta glaset, när dem inte så vet vi att de vill ha vatten och kan hjälpa dem. Vi har lägre bord och stolar, vi har saker lätt tillgängliga.
(Förskollärare 3)

Förskollärare 3 och 4 tog upp att barns inflytande och rätt att vara med och påverka miljön på förskolan var ett sätt i att stärka barnens integritet. De båda menade att det var barnens åsikter som var med och bidrog till utvecklandet av den pedagogiska miljön och att den möjligheten i sin tur bidrog till att deras integritet stärktes och utvecklades. De påtalar att de inne på deras avdelning anser de att barnen har rätt att undersöka fritt och att pedagogen ska vara observant på hur de gör men också vad de gör. I ateljén på avdelningen beskriver förskollärare 3 att deras placering av färgen och papper i barnens nivå ger dem förutsättningar att utforska utifrån deras intresse. Genom att erbjuda dem en fri miljö menar hen att det blir deras skapelse då pedagogen inte påverkar dem.

5.2.1 Sammanfattande analys

Det blev tydligt för oss att förskollärarna lade stor vikt vid att uppmuntra barnen till att vara delaktiga i beslut som berörde planeringen av dagen samt att bekräfta att deras personliga åsikter har betydelse. Planerade dagar kunde ändrats vid särskilda önskningar i den mån det var möjligt och att varje önskan togs hänsyn till genom att skrivas upp på en tavla för att påminna såväl barn som vuxen att den fanns. Det fanns en medvetenhet hos förskollärarna att en flexibel verksamhet inte bara var positivt för barnen utan gav dessutom dem själva en möjlighet att ta del av barnens intressen. Genom denna öppenhet skapades ibland situationer som blev lärorika för såväl förskollärarna som barn vilket vi tolkar som deras sätt att förgylla vardagen.

Det framkom att öppenheten också fanns vid de tillfällen där barnens nyfikenhet tog över och de fritt ville undersöka. Att erbjuda material tolkas som en central del i deras pedagogiska synsätt. Att de medvetet hejdar sig själva vid situationer som kan upplevas som problematiska där barnen exempelvis utforskar sin omgivning på ett ibland utmanande vis framkom. Istället för att säga nej så tolkar vi det som att de tar ett steg tillbaka och respekterar barnets integritet genom att låta barnets tankar bli synliga utifrån

agerandet. Situationer som dessa kan ses som både *psykiska* och *fysiska* då barnet med en tanke tar sig fram till det som ska undersökas. Dessa begrepp beskriver Johansson (2016) som en del i livsvärldsfenomenologins grund och kopplas till barns integritet då vår tolkning är att barnets sätt att agera ter sig på detta vis.

Förskollärarnas resonemang har för oss bidragit till att tänka kring olika dilemman som kan uppstå i förhållande till barns integritet och hur man kan ta hänsyn till dessa. Det är något som för oss blev tydligt när det talades kring situationer som toalettbesök och utforskandet där barn kan behöva olika mycket integritet och där barns integritet kan se olika ut. Begreppen *interaktion* och *mänskliga möten* som Aspelin (2013) belyser framkommer här vid förskollärarnas medveten när de ska ta ett steg tillbaka och när de behöver vara närvarande. Det finns en medvetenhet hos dem att utgå ifrån det enskilda barnets begränsningar och behov.

5.3. Dilemman

Samtliga respondenter gav exempel på olika dilemman som kan uppstå i förhållande till barns integritet. De dilemman som benämndes berörde flera olika saker som till exempel dokumentation, toalettbesök och kulturella skillnader.

Barns kreativitet är en situation som nämndes av förskollärare 1, 3 och 4. Förskollärare 1 nämnde att det finns nejsägare som aldrig vill delta i aktiviteter vilket har resulterat i att barnet ibland har varit ledsen när resterande barngruppen tagit med sig sina skapelser hem. För att undvika det har förskolläraren valt att försöka inspirera barnet att delta genom att ta det åt sidan och fråga ”Hur skulle du vilja göra?”.

Det är hur viktigt det är att liksom bestämma över sig själv. Ens kropp och sådär. Dagens barn lever ju i ett samhälle där de, dom ska fotograferas överallt och dem är vana med det sen dom är spädbarn till även i förskolan och skolan. Alla barn vill ju liksom inte riktigt att man tar ett foto på det fast man kan tro att dagens barn är bekväma med det så är inte alla det och då tycker jag att det är viktigt att man kan säga nej jag vill inte. Det är viktigt att poängtera. (Förskollärare 2)

Detta vidareutvecklade förskollärare 2 genom att berätta för oss att hen hade kommit på sig själv någon dag innan vi kom ut för att genomföra intervjuerna med att fota barnen inför ett föräldramöte utan att fråga först. Där ett av barnet även hade frågat vad hen

gjorde vilket hen påtalade att det visade att barn är medvetna om när man fotograferar eller filmar och att de gärna vill bli tillfrågade om lov.

Vi arbetar med FN:s barnkonvention utifrån kanin och igelkott, där är det de här med hur mycket material man ska ha färdigt och hur mycket ska man göra själv, där är våran planeringstid ganska begränsad. Så ibland är det skönt att luta sig mot nånting men du har alltid kritiska ögon för det du presenterar för barnen. (Förskollärare 1)

En fråga som ställdes till respondenterna var deras tankar om att barnkonventionen ska bli lag. Förskollärare 3 menar att lagen kan resultera i att barnkonventionen kommer att tas på större allvar och har en förhoppning om att barnen kommer att få en större röst i samhället vilket hen värdesätter. Förskollärare 1 anser att det redan finns kunskaper för att omsätta den i praktiken men att det av någon anledning inte görs och är positiv att den nu kommer att bli lag. Förskollärare 2 anser att det är något som hen väntat på länge och upplever som positivt då det behövs tydligare regler då hen upplever att det är väldigt många som inte vet vad barnkonventionen är. Hen fortsätter att beskriva hur viktigt det är med alla rättigheter man har och anser att barnkonventionen bör introduceras genom arbetet i verksamheten för att skapa en förståelse för vad den innebär.

Något förskollärare 4 benämner som viktigt är att man ibland ska tänka en gång till kring det som sker, vad som är bäst för barnet och vad barnet känner sig mest trygg med. Att barn har rätt att säga nej uppkom gällande toalettbesök och blöjbyte vilket samtliga respondenter nämnde under intervjun. Förskollärare 1 och 2 har på sina avdelningar beslutat att låta endast ordinarie personal ansvara för detta då de anser att det är en situation där barnet blir väldigt utsatt. Det är för att skydda barnet från en utsatthet och ge det en trygghet i vardagen. Ifall ett barn inte vill ha hjälp av en särskild pedagog så ska de få hjälp av en annan pedagog på avdelningen. Förskollärare 3 och 4 värnade om att barnet ska få hjälp av den de vill ha hjälp av och att det är viktigt att inte köra över barnet. Viktigt att vara uppmärksam på de som ännu inte har det verbala språket vad de sänder ut för signaler med sin kropp, vilket framgår i citatet nedan.

När jag hör integritet så tänker jag på asså barnens rätt till deras egen kropp och att asså jag tänker att barnen om man ser barnen i en grupp

kanske det är lätt att tänka vi ska bara göra allt på rutin så nu är det snabbt blöjbyte, snabbt vi ska dit, hit och dit. Men att man glömmer att se barnet som en individ och att dem också har tankar och känslor och jag tänker om vi ska ta som exempel blöjbyten och jag bara tar ett barn ah nu ska jag byta blöja på dig. Att man kanske istället tänker ehm får jag byta blöja på dig om dt finns möjlighet att fler kan göra det, för det barnet kanske känner sig tryggare med en annan pedagog och att man i så fall kanske ger den möjligheten att faktiskt välja där att nej idag vill jag *** eller *** tar. (Förskollärare 4)

Respondenterna fick en fråga kring om de kunde ge exempel på dilemman som kan uppkomma på grund av mångfalden av barns tidigare erfarenheter. Denna fråga kopplade de till kulturella skillnader där förskollärare gav som exempel på hur det kunde skilja sig åt från en kultur till en annan när det gällde toalettbesök vilket kan ses i citatet nedan.

Beroende på kulturer att visa har mer eh vad ska man säga att man ska om man tar toalettsituation där är det viktigt om att man är tjejså ska man vara själv... medan andra kan sitta med toalettdörren öppen för att det är så man gör hemma då kan det bli kulturkrockar om det är någon som går in. (Förskollärare 3)

5.3.1. Sammanfattande analys

Respondenternas svar synliggjorde även att det finns en del dilemman som kan uppstå när man talar om barns integritet och hur den behöver respekteras och tas hänsyn till. Det blev tydligt att deras syn på barns integritet gick att koppla till platser och olika situationer som kan uppstå i förskolan. En av dessa var toalettbesök då barnens olika kulturer kan skapa skillnader där något som är okej för ett barn kanske inte är okej för ett annat vilket man måste ta hänsyn till. Detta kan ses som både *fysiskt* och *psykiskt* något som är centralt inom livsvärldsfilosofin. Johansson (2016) beskriver att Merleau-Ponty ser världen som något människan upplever igenom sin levda kropp, något som innefattar både ens sinnen och känslor vilket vi anser kan kopplas samman med psykiskt och fysiskt. Att miljöns utformning var en viktig del av några förskollärares vardag blev synligt då de nämnde hur de genom att låta miljön inspireras av barnen blev medvetna om hur barnet tänker. Det blev tydligt för oss att de genom att vara observanta ansåg att de blev medvetna om hur barnet rent psykiskt tänkte genom att den fria miljön rent fysiskt gav dem förutsättningar att visa hur de exempelvis valde att möblera om miljön utifrån sitt intresse. Deras placering av exempelvis glaset längst ner, lättåtkomligt för barnen,

synliggjorde att barnens självständighet och utveckling var en viktig aspekt i formandet av deras pedagogiska miljö.

Att en medvetenhet fanns om barnens integritet vid toalettbesök och blöjbyten uppdagades då det talades om att endast ordinarie personal ansvarade för dem på två avdelningar. Detta synliggjorde att de tar hänsyn till barns utsatthet och ser situationen utifrån barnets perspektiv. Att de talade om att aldrig se ner på barn eller anse sig vara över dem visade att förskollärarna reflekterande över sin egen roll och att de tog ett steg tillbaka vid tillfällen då det var ett beslut som barnet själv borde ta ställning kring. Begreppen *kommunikation*, *dialog*, *interaktion* och *mänskliga möten* skapar förutsättningar för att en människa verkliggörs och får träda fram. Barnet blir då inbjudat in i gemenskapen och involverat i sitt lärande vilket Aspelin (2013) kallar det pedagogiska mötet vilket vi anser att förskollärarna har tagit hänsyn till. Det blev tydligt för oss att medvetenheten som fanns för barnens olika språk, det verbala och kroppsliga, respekterades då de var uppmärksamma för hur ett barn reagerade på deras närvaro och agerade sedan utifrån det. Att det finns en medvetenhet för barnets fysiska och psykiska utgångspunkter samt mötet med barnet är av vikt för förskollärarna synliggörs i deras sätt att reflektera kring deras arbete med barn i förskolan.

Dokumentation var något som togs upp under intervjuerna vilket de även påtalade var ett dilemma i vissa situationer om man såg till att ta hänsyn till barns integritet. Framförallt var det en förskollärare som tog upp vikten av att inte glömma bort att fråga barn om lov vid fotografering, det bör inte ses som självklart att de vill delta. Detta fick även oss att reflektera över hur man bör använda dokumentationen i förskolan och vem det är man genomför dokumentationen för.

I vår studie frågade vi respondenterna om de hade några speciella tankar kring att barnkonventionen ska bli lag detta då den varit en central del i vårt arbete. Detta föll sig intressant ur den aspekten att Lindholm (2018) i en debattartikel påtalar att kritik har utfärdats mot hur vi följer barnkonventionen i Sverige. Detta trots att vi anses vara ett land som länge legat i framkant när det kommer till många andra frågor som berör barn och deras rättigheter. Samtliga som deltog i studien ansåg att det var bra att den skulle bli lag och tyckte det var ett viktigt steg att ta, framförallt då skulle komma att bidra till att

barnens åsikter, inflytande och integritet skulle behövas tas hänsyn till ytterligare. En av förskollärarna tog upp just detta att även om barns integritet självklart är en viktig aspekt att ta hänsyn till. Detta då den hör samman med att barn ska ha rätt till inflytande på förskolan då det är de som spenderar hela dagen på förskolan så skulle detta kunna förbättras, hen menade att barn skulle behöva få mer inflytande och att det var något de försökte tänka på i sitt arbete. En annan pedagog förtydligade att de skulle komma att arbeta mer med barnkonventionen om den blev lag, hen ansåg att de arbetade alldeles för lite med den nu vilket för oss blev tydligt när hen beskrev sina tankar kring att den ska bli lag.

6. Diskussion

6.1. Metoddiskussion

Till en början tänkte vi enbart observera en pedagog och sedan följa upp observationen med en intervju vilket kallas stimulated recall. Detta ledde till att förskolan som vi först hade kontakt med och som det var tänkt att vi skulle genomföra vår studie på valde att tacka nej då osäkerhet kring den nya GDPR lagen rådde. Som i sin tur fick oss att tänka om kring hur vi skulle kunna genomföra vår studie, att det var en kvalitativ metod vi skulle utgå ifrån förändrades inte utan vi tänkte istället om kring hur vi skulle kunna genomföra en sådan metod. Vi valde därför att enbart ha intervjuer med förskollärare där vi kontaktade en förskola på nytt och där de direkt tackade ja till att delta. När studien skulle genomföras valde vi att båda delta i intervjuerna detta igenom att en höll i själva intervjun och en spelade in med en ljudupptagare, att vi var båda två tillsammans kan ha lett till att deltagarna blev mer nervösa än om vi skulle varit själva. Vi ansåg att det skulle gynna vår studie att båda deltog så att den som skulle genomföra intervjun enbart kunde fokusera på det och inte skulle behöva hantera ljudinspelningen också. Deltagarna hade informerats om att intervjuerna skulle komma att spelas in redan i missivbrevet så att de var förbereda på detta, men vi var väl medvetna om att detta ändå kunde bidra till en vis nervositet. Om vi istället hade genomfört intervjuerna utan ljudinspelning skulle resultatet inte blivit detsamma då man sällan hinner skriva ner allt som sägs, ljudupptagningen

bidrog till att vi istället fick med oss allt som sades och att vi vid upprepade tillfällen kunde lyssna genom materialet igen.

6.2. Resultatdiskussion

Under denna del diskuteras resultatet utifrån tidigare forskning, styrdokument, barnkonventionen och en debattartikel. Vi synliggöra hur våra forskningsfrågor som berör hur några förskollärare beskriver barns rätt till integritet samt hur de beskriver olika dilemman i arbetet med barns integritet blivit besvarade.

Att begreppet integritet har många betydelser har blivit tydligt under studiens gång. Det är inget lätt definierat begrepp och kan tolkas utifrån många olika aspekter i förskolans verksamhet. Johansson (2005) beskriver integritet som en personlig domän där individen själv får bestämma och har fria valmöjligheter. I resultatet blir det tydligt att förskollärarna likt Johansson ser begreppet som ett sätt att bjuda in barnen till att påverka sin situation. De uppmuntrar barnen att utforska sin omvärld och ger dem möjlighet att påverka vilket synliggör att de erbjuder fria valmöjligheter. Då barn i förskolan är i ständig kontakt med andra barn så anser Johansson (2005) att de är vana vid att tolka andras uppfattningar och förhandla tillsammans med andra barn vilket i sin tur skapar gränser hos den enskilda individen. Detta är något som blev tydligt i det resultat vi fått fram där en av förskollärarna tar upp att det är viktigt att tänka på att människor kräver olika mängd integritet, både barn och vuxna vilket är något de anser att man har rätt till. I resultatet talades det också om en fingertoppskänsla och att det är viktigt att mötas då alla har sin egen personlighet som ska respekteras.

Respondenterna i studien beskrev några dilemman som man kan stötta på i arbetet med barns integritet. Toalettbesök och blöjbyten framkom i resultatet som en central aspekt i begreppet integritet där skillnader på barns olika kulturer lyftes och reflekterades kring. Två avdelningar låter endast ordinarie personal hjälpa barnen medans den andra avdelningen var noga med att fråga barnen vilken pedagog de ville ha hjälp av. Vårt personliga ansvar för den andres okränkbarhet är något vi aldrig kan komma undan (Åkerblom 2016), och är aktuellt vid denna situation då förskollärarna menar att de barnen befinner sig i ett utsatt läge. Då varje enskild individ har en kultur hemifrån kan

det bli problematiskt då ett barn som vanligtvis har stängd dörr på toaletten upplever sig kränkt då ett annat väljer att öppna dörren. Det framkom även att några kulturer inte låter personalen på förskolan hjälpa barnet vid toalettbesök utan dörren ska vara stängd och barnet ska klara sig på egen hand. För att barnet ska ses som subjekt menar Bae (2009) att pedagoger behöver ha en medvetenhet för den specifika situationen och reflektera kring kommunikationen mellan den vuxne och barnet. I resultatet nämns kroppsspråk och det verbala språket återigen som en viktig faktor vilket visar att förskollärarna var medvetna och att de samtliga var överens om att låta barnet bestämma vilken person den ville ha hjälp av.

Resultatet har synliggjort en rad konsekvenser som kan ses i förhållande till barns rätt till integritet. En tydlig konsekvens blir arbetet med pedagogisk dokumentation då detta lätt kan bli en maktfråga då fotografering och filmning oftast sker utan barns medgivande. Att barn behöver olika mängd integritet kan också ses som en konsekvens då barnen kan ha svårt att acceptera varandras integritet utan att en pedagog är närvarande och sätter ord på detta. Den personliga sfären och att den kan te sig olika är även något som kan ses som en konsekvens då barn inte alltid kan tolka varandras verbala och kroppsliga språk på rätt sätt, då detta är något som kräver tid och är något som man behöver öva på att förstå och tyda.

Bae (2009) förespråkar att arbetslag kritiskt bör reflektera kring vilka situationer där de utövar makt och kontroll samt vilka strategier som dominerar verksamheten. Det framkom inte i vårt resultat hur arbetslagen diskuterar med varandra hur de arbetar för att skydda barns integritet i verksamheten. För oss skapade frånvaron av den pedagogiska dokumentationen funderingar då inte heller detta ämne togs upp i förhållande till integriteten i intervjuerna vilket vi kopplar till makt och kontroll, där barnets deltagande blir en central aspekt. Som nämnts tidigare så vill inte alla barn bli kramade och detta gäller även i den pedagogiska dokumentationen då inte alla barn vill vara med på bild, därför är det viktigt att fråga barnen om lov. Även om den pedagogiska dokumentationen oftast används när avdelningen reflekterar kring verksamheten så är den också synlig för allmänheten vilket innebär att barnets integritet blir påverkad. Fördelen med pedagogisk dokumentation menar Lindgren (2012) är att den kan synliggöra barns tankeprocesser. Här är det av vikt att förskollärarna respekterar barnets integritet men Johansson (2005)

anser att en förskollärare behöver handleda barnen i frågan. Barnen behöver handledas i att inte bara skydda sin egen utan också varandras integritet vilket vi anser kräver att de själva har en medvetenhet om respekten.

Öhman (2006) nämner att barn har behov som behöver bli bekräftade, sedda och respekterade. I resultatet framkom att barn har rätt till att ha en dålig dag och att de inte alltid behöver vara på topp. Ett exempel som en förskollärare nämner är att några barn kan tycka om att bli bekräftad med en kram medans ett annat barn absolut inte vill kramas. Här är det deras verbala språk eller deras kroppsspråk som blir avgörande vilket kräver hänsyn av den vuxne. Något som är ett existentiellt villkor är att vi är födda in i denna värld vilken vi delar med andra. Vi deltar i varandras världar detta genom att vi vänder oss till varandra och både bekräftar och ifrågasätter den andre (Johansson 2016). I resultatet framkom det att vi alla är olika och verksamheten ska försöka bemöta det. Genom att vara en närvarande pedagog blir man medveten om det enskilda barnet men även gruppens behov. Då artikel 13 i FN:S barnkonvention står för att barn har rätt till yttrandefrihet och rätt att uttrycka sig med olika medel som de känner sig trygga med (UNICEF 2009) vilket vi anser blir möjligt med en närvarande pedagog. Idag ser vi barn som mer kompetenta än vad vi gjorde förr och Emilson (2008) anser att barn kan hantera sin omgivning på egen hand. Den närvarande pedagogen blir uppmärksam på barns behov och intressen vilket underlättar deras förutsättningar för inflytande i verksamheten.

Integritet kopplas till inflytande i vårt resultat då förskollärarna beskrev dessa begrepp i ett sammanhang. Det talades om att barn har rätt att önska och att deras utforskande av miljön kan resultera i att den ändras men det fanns begränsningar för hur mycket barnen kunde påverka. Att barn har rätt till inflytande menar Johannesen och Sandvik (2009) inte behöver betyda att de ska bestämma utan att varje enskild individ ska respekteras och inkluderas i gruppen. Ett exempel som presenteras i resultatet är en pojke med en specifik önskan om att gå till lekparken en dag då det inte var tillräckligt med personal. Istället för att ignorera önsknigen skrev förskolläraren istället upp den på en tavla för att den inte skulle glömmas bort. Här blir pojkens önskan respekterad trots att det inte var möjligt den dagen vilket erbjuder barnet en trygg omsorg som kan bidra till att det utvecklar en trygghet men också en självkänsla vilket är något som den nya läroplanen förespråkar (SKOLFS 2018).

Ett förslag på hur det går att arbeta med att synliggöra varandras integritet är att observera och ständigt sätta ord eller visa med kroppsspråk vad man anser är okej och inte. I och med att integritet är ett så mångsidigt begrepp skulle man även inom förskolan kunna ha temadagar där man belyser olika aspekter exempelvis stopp min kropp.

Under denna del av arbetet kommer resultatet att diskuteras utifrån tidigare forskning, styrdokument, barnkonventionen och en debattartikel. Vi kommer att synliggöra hur våra forskningsfrågor som berör hur några förskollärare beskriver barns rätt till integritet samt hur de beskriver olika dilemman i arbetet med barns integritet blivit besvarade.

Att begreppet integritet har många betydelser har blivit tydligt under studiens gång. Det är inget lätt definierat begrepp och kan tolkas utifrån många olika aspekter i förskolans verksamhet. Johansson (2005) beskriver integritet som en personlig domän där individen själv får bestämma och har fria valmöjligheter. I resultatet blir det tydligt att förskollärarna likt Johansson ser begreppet som ett sätt att bjuda in barnen till att påverka sin situation. De uppmuntrar barnen att utforska sin omvärld och ger dem möjlighet att påverka vilket synliggör att de erbjuder fria valmöjligheter. Då barn i förskolan är i ständig kontakt med andra barn så anser Johansson (2005) att de är vana vid att tolka andras uppfattningar och förhandla tillsammans med andra barn vilket i sin tur skapar gränser hos den enskilda individen. Detta är något som blev tydligt i det resultat vi fått fram där en av förskollärarna tar upp att det är viktigt att tänka på att människor kräver olika mängd integritet, både barn och vuxna vilket är något de anser att man har rätt till. I resultatet talades det också om en fingertoppskänsla och att det är viktigt att mötas då alla har sin egen personlighet som ska respekteras.

Respondenterna i studien beskrev några dilemman som man kan stötta på i arbetet med barns integritet. Toalettbesök och blöjbyten framkom i resultatet som en central aspekt i begreppet integritet där skillnader på barns olika kulturer lyftes och reflekterades kring. Två avdelningar låter endast ordinarie personal hjälpa barnen medans den andra avdelningen var noga med att fråga barnen vilken pedagog de ville ha hjälp av. Vårt personliga ansvar för den andres okränkbarhet är något vi aldrig kan komma undan (Åkerblom 2016), och är aktuellt vid denna situation då förskollärarna menar att de

barnen befinner sig i ett utsatt läge. Då varje enskild individ har en kultur hemifrån kan det bli problematiskt då ett barn som vanligtvis har stängd dörr på toaletten upplever sig kränkt då ett annat väljer att öppna dörren. Det framkom även att några kulturer inte låter personalen på förskolan hjälpa barnet vid toalettbesök utan dörren ska vara stängd och barnet ska klara sig på egen hand. För att barnet ska ses som subjekt menar Bae (2009) att pedagoger behöver ha en medvetenhet för den specifika situationen och reflektera kring kommunikationen mellan den vuxne och barnet. I resultatet nämns kroppsspråk och det verbala språket återigen som en viktig faktor vilket visar att förskollärarna var medvetna och att de samtliga var överens om att låta barnet bestämma vilken person den ville ha hjälp av.

Resultatet har synliggjort en rad konsekvenser som kan ses i förhållande till barns rätt till integritet. En tydlig konsekvens blir arbetet med pedagogisk dokumentation då detta lätt kan bli en maktfråga då fotografering och filmning oftast sker utan barns medgivande. Att barn behöver olika mängd integritet kan också ses som en konsekvens då barnen kan ha svårt att acceptera varandras integritet utan att en pedagog är närvarande och sätter ord på detta. Den personliga sfären och att den kan te sig olika är även något som kan ses som en konsekvens då barn inte alltid kan tolka varandras verbala och kroppsliga språk på rätt sätt, då detta är något som kräver tid och är något som man behöver öva på att förstå och tyda.

Bae (2009) förespråkar att arbetslag kritiskt bör reflektera kring vilka situationer där de utövar makt och kontroll samt vilka strategier som dominerar verksamheten. Det framkom inte i vårt resultat hur arbetslagen diskuterar med varandra hur de arbetar för att skydda barns integritet i verksamheten. För oss skapade frånvaron av den pedagogiska dokumentationen funderingar då inte heller detta ämne togs upp i förhållande till integriteten i intervjuerna vilket vi kopplar till makt och kontroll, där barnets deltagande blir en central aspekt. Som nämnts tidigare så vill inte alla barn bli kramade och detta gäller även i den pedagogiska dokumentationen då inte alla barn vill vara med på bild, därför är det viktigt att fråga barnen om lov. Även om den pedagogiska dokumentationen oftast används när avdelningen reflekterar kring verksamheten så är den också synlig för allmänheten vilket innebär att barnets integritet blir påverkad. Fördelen med pedagogisk dokumentation menar Lindgren (2012) är att den kan synliggöra barns tankeprocesser.

Här är det av vikt att förskollärarna respekterar barnets integritet men Johansson (2005) anser att en förskollärare behöver handleda barnen i frågan. Barnen behöver handledas i att inte bara skydda sin egen utan också varandras integritet vilket vi anser kräver att de själva har en medvetenhet om respekten.

Öhman (2006) nämner att barn har behov som behöver bli bekräftade, sedda och respekterade. I resultatet framkom att barn har rätt till att ha en dålig dag och att de inte alltid behöver vara på topp. Ett exempel som en förskollärare nämner är att några barn kan tycka om att bli bekräftad med en kram medans ett annat barn absolut inte vill kramas. Här är det deras verbala språk eller deras kroppsspråk som blir avgörande vilket kräver hänsyn av den vuxne. Något som är ett existentiellt villkor är att vi är födda in i denna värld vilken vi delar med andra. Vi deltar i varandras världar detta genom att vi vänder oss till varandra och både bekräftar och ifrågasätter den andre (Johansson 2016). I resultatet framkom det att vi alla är olika och verksamheten ska försöka bemöta det. Genom att vara en närvarande pedagog blir man medveten om det enskilda barnet men även gruppens behov. Då artikel 13 i FN:S barnkonvention står för att barn har rätt till yttrandefrihet och rätt att uttrycka sig med olika medel som de känner sig trygga med (UNICEF 2009) vilket vi anser blir möjligt med en närvarande pedagog. Idag ser vi barn som mer kompetenta än vad vi gjorde förr och Emilson (2008) anser att barn kan hantera sin omgivning på egen hand. Den närvarande pedagogen blir uppmärksam på barns behov och intressen vilket underlättar deras förutsättningar för inflytande i verksamheten.

Integritet kopplas till inflytande i vårt resultat då förskollärarna beskrev dessa begrepp i ett sammanhang. Det talades om att barn har rätt att önska och att deras utforskande av miljön kan resultera i att den ändras men det fanns begränsningar för hur mycket barnen kunde påverka. Att barn har rätt till inflytande menar Johannesen och Sandvik (2009) inte behöver betyda att de ska bestämma utan att varje enskild individ ska respekteras och inkluderas i gruppen. Ett exempel som presenteras i resultatet är en pojke med en specifik önskan om att gå till lekparken en dag då det inte var tillräckligt med personal. Istället för att ignorera önsknigen skrev förskolläraren istället upp den på en tavla för att den inte skulle glömmas bort. Här blir pojkens önskan respekterad trots att det inte var möjligt den dagen vilket erbjuder barnet en trygg omsorg som kan bidra till att det utvecklar en

trygghet men också en självkänsla vilket är något som den nya läroplanen förespråkar (SKOLFS 2018).

Avslutningsvis har vår studie synliggjort att begreppet integritet har många betydelser inom förskolans verksamhet. Barnet har rätt att göra sin röst hörd vilket skapar förutsättningar för inflytande och att deras önskemål respekteras. Närvarande förskollärare som tar hänsyn till barnets gränser och är observant på deras agerande i förskolan kan leda till att respekten skapas. Att dilemman finns och problematiseras visar tydligt att det är ett svårtolkat begrepp som kräver vägledning samt kunskap för att omsätta hänsynen i praktiken. Vi upplever att respondenterna har varierande meningar om den kunskap som redan finns om ämnet i verksamheten. Någon upplever att kunskapen finns men inte omsätts i praktiken medan en annan upplever att mer kunskap behövs för att det ska vara möjligt att omsätta i praktiken. Att en förskollärare hamnar i rutiner som resulterar i att respekten för barns integritet glöms bort nämndes även vilket visar att en medvetenhet för dilemman finns. Att FN:s barnkonvention blir lag sågs som positivt gladde oss då denna kan förtydliga begreppen integritet, respekt och omsorg ytterligare vilket skapar goda förutsättningar för förskolans personal att bli mer medvetna om sitt handlande. Att vara närvarande, självkritisk och medveten om sitt eget agerande anses vara viktiga egenskaper hos en förskollärare för att upprätthålla en god respekt. Det är viktigt att fundera över när barns integritet bör tillgodoses och när det är problematiskt att tillgodose. Att diskutera och reflektera med arbetslaget synliggör olika synsätt vilket kan leda till att man tillsammans skapar en medvetenhet för begreppet samt en fördjupad förståelse. Det är viktigt att diskutera kring hur samtliga anställda i förskolans verksamhet kan sträva mot att möta barnens rätt till integritet i förskolan. Ett förslag på hur det går att arbeta med att synliggöra varandras integritet är att observera och ständigt sätta ord eller visa med kroppsspråk vad man anser är okej och inte. I och med att integritet är ett så mångsidigt begrepp skulle man även inom förskolan kunna ha temadagar där man belyser olika aspekter exempelvis stopp min kropp.

6.3. Vidare forskning

Då det från början var tänkt att vi skulle observera vill vi tipsa om att göra en studie där observation är möjlig då man både kan se hur pedagogen arbetar med integritet i sitt dagliga arbete samt där pedagogen får möjlighet att sätta ord på sitt sätt att arbeta med

integritet. Stimulated recall är en sådan metod som skulle kunna användas. En annan intressant utgångspunkt hade varit att prata med barnen om hur de uppfattar olika situationer samt sätter ord på sina olika erfarenheter och tankar.

7. Referenslista

- Aspelin, J. (2013). Vad är relationell pedagogik? *Kristianstad: Kristianstad University Press*, ss. 13-25. [2018-11-04]
<http://hkr.diva-portal.org/smash/get/diva2:633608/FULLTEXT01.pdf>
- Aspelin, J. (2016). Pedagogisk omsorg. I B, Riddersporre & B, Bruce. (red.) *Omsorg i en förskola på vetenskaplig grund*. Stockholm: Natur och Kultur, ss. 47-64.
- Bae, B. (2009). Children's right to participate – challenges in everyday interactions. *European Early Childhood Education Research Journal*, 17 (3), ss. 392-406. [2018-09-24]
<https://www.tandfonline.com.ezproxy.hkr.se/doi/pdf/10.1080/13502930903101594?needAccess=true>
- Bruce, B. (2016) Omsorgsfullt samspråkande. I B, Riddersporre & B, Bruce. (red.) *Omsorg i en förskola på vetenskaplig grund*. Stockholm: Natur och Kultur, ss. 145-159.
- Dahlberg, G. Moss, P & Pence, A. (2014). *Från kvalitet till meningsskapande: Postmoderna perspektiv – exempel i förskolan*. HLS Förlag. (295 s).
- Davis, J-M. (1998) Understanding the Meanings of Children: A Reflexive Process. *Children & Society*, (12) ss. 326-335). [2018-09-12]
doi: [10.1111/j.1099-0860.1998.tb00089](https://doi.org/10.1111/j.1099-0860.1998.tb00089)
- Denscombe, M. (2016). *Forskningshandboken - för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 3 upplagan. Lund: Studentlitteratur AB. 488 sidor.
- Dolk, K. (2013). *Bångstyriga barn - makt, normer och delaktighet i förskolan*. Stockholm: Ordfront förlag.
- Emilson, A. (2008). *Det önskvärda barnet: fostran uttryckt i vardagliga kommunikationshandlingar mellan lärare och barn i förskolan*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet [2018-09-21]
https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/18224/1/gupea_2077_18224_1.pdf
- Engdahl, I. & Ärlemalm Hagsér, E. (red), (2016). *Att bli förskollärare - mångfacetterad komplexitet*. 1:2 upplagan. Stockholm: Liber AB. 288 sidor.
- Fejes, A. & Thornberg, R. (2015). *Handbok i kvalitativ analys*. 2 upplagan. Stockholm: Liber AB. 283 sidor.

- Halldén, G. (2016). Omsorg i förskolan och omsorg om förskolan. I B, Riddersporre & B, Bruce. (red.) *Omsorg i en förskola på vetenskaplig grund*. Stockholm: Natur och Kultur, ss. 35-45.
- Johannesen, N. & Sandvik, N. (2009), *Små barns delaktighet och inflytande: Några perspektiv*. Stockholm: Liber AB.
- Johansson, E. (2003). *Att närma sig barns perspektiv - Forskare och pedagogers möten med barns perspektiv*. Pedagogisk forskning i Sverige. 8 (1-2), ss. 42-57. [2018-10-04]
- <file:///C:/Users/Jennifer/Desktop/Uppsatsplan/7941-Artikeltext-21204-1-10-20130709.pdf>
- Johansson, E. (2016). Barns omsorg – att förstå och möjliggöra för den andre. I B, Riddersporre & B, Bruce. (red.) *Omsorg i en förskola på en vetenskaplig grund*. Stockholm: Natur och kultur, ss. 123-140.
- Johansson, E. (2005). Children's Integrity - A Marginalised Right. *International Journal of Early Childhood*. 37 (3), ss. 109-124. [2018-09-06]
- <http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.hkr.se/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=35839d30-82cc-4803-ac7d-4e3205da16a3%40sessionmgr120>
- Johansson, E. (2005). Etik med små barns ögon. I J, Bengtsson. (red.) *Med livsvärldar som grund*. Lund: Studentlitteratur A, ss. 197-175.
- Josefsson, M. (2016). Omsorg som begrepp och företeelse i förskolan. I B, Riddersporre & B, Bruce. (red.) *Omsorg i en förskola på vetenskaplig grund*. Stockholm: Natur och Kultur, ss. 231-243.
- Karlsson, O. (red.) (2017). *Svenska skrivregler – språkrådet*. Stockholm: Liber AB.
- Lindgren, A. (2016). *Etik, integritet och dokumentation i förskolan*. Gleerups Utbildning AB.
- Lindgren, A. (2012). Ethical Issues in Pedagogical Documentation: Representations of Children Through Digital Technology. *Springer Netherlands*. 44 (3), ss. 327-340. [2018-10-19]
- DOI: [10.1007/s13158-012-0074-x](https://doi.org/10.1007/s13158-012-0074-x)
- Lindholm, J. (2018). Äntligen blir barnkonventionen svensk lag. *Dalarnas Tidningar*, 17 mars. [2018-09-26]

<https://www.dt.se/artikel/opinion/debatt/debatt-antligen-blir-barnkonventionen-svensk-lag>

Magne Holme, I. & Krohn Solvang, B. (2012). *Forskningsmetodik - om kvalitativa och kvantitativa metoder*. 2 upplagan. Lund: Studentlitteratur AB. 360 sidor.

Nationalencyklopedin (u.å.). Integritet. Tillgänglig: Nationalencyklopedin. [2018-10-10]

Patel, R. & Davidson, B. (2017). *Forskningsmetodikens grunder – att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 4 upplagan. Lund: Studentlitteratur AB.

Persson, S. & H Gustavsson, L. (2016). Omsorg – kärlek, medkänsla och noggrannhet. I B, Riddersporre & B, Bruce. (red.) *Omsorg i en förskola på en vetenskaplig grund*. Stockholm: Natur och Kultur, ss. 15-30.

Rienecker, L. & Stray Jørgenssen, P. (2018). *Att skriva en bra uppsats*. Stockholm: Liber AB.

SKOLFS 2018:50. *Förordning om läroplan för förskolan*. Stockholm:

Utbildningsdepartementet. [2018-09-12] ISBN: [978-913832736-4](https://www.isbn-international.org/details/9789138327364)

Skolverket (2016). *Läroplan för förskolan*. Lpfö 98 reviderad 2016. 16 sidor.

UNICEF Sverige (2009). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: UNICEF Sverige.

Stukát, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur AB.

UNICEF Sverige (2009). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: UNICEF Sverige.

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm. [2018-10-02]

http://www.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf

Åberg, A. & Lenz Taguschi, H. (2005). *Lyssnandets pedagogik: Etik och demokrati i pedagogiskt arbete*. Stockholm: Liber

Åkerblom, A. (2016). Omsorgens många ansikten. I B, Riddersporre & B, Bruce. (red.) *Omsorg i en förskola på vetenskaplig grund*. Stockholm: Natur och Kultur, ss. 67-83.

Öhman, M. (2006). *Den viktiga vardagen - vardagsberättelser och värdegrund*.
Upplaga 1:1. Stockholm: Runa förlag.

8. Bilagor

8.1. Bilaga 1

Informationsbrev till förskollärare på förskolan

Hej! Vi är två studenter som går vår sjunde och sista termin på förskolläraryrket på Högskolan i Kristianstad. Vi har nu påbörjat vårt examensarbete och ska göra en studie där vi undersöker förskollärares syn på barns integritet i förskolan. Vad integritet innebär och hur det speglar arbetssättet i den pedagogiska verksamheten är något vi hoppas få svar på genom intervjuer.

I studien utgår vi ifrån de forskningsetiska principerna som innefattar *informationskravet* som innebär att de som deltar i studien ska få ta del av information kring själva studien och vad som förväntas av dem som deltagare. Det är frivilligt att delta i undersökningen och man får avsluta sitt deltagande i studien när man vill. Som deltagare har man rätt att i efterhand ta del av slutresultatet av studien om detta önskas vilket innefattas i *samtyckeskravet*. De uppgifter som vi innehar om deltagarna i studien kommer vara skyddade av *konfidentialitetskravet* samt *nyttjandekravet* vilket innebär att den information vi tilldelas endast kommer användas till vår studie och att samtliga deltagare men också val av plats kommer att förbli anonymt. Det som förväntas av deltagarna i studien är att de ger sitt samtycke till att låta oss spela in själva intervjun och att vi får tillåtelse att publicera delar av materialet i vår uppsats. Intervjuerna kommer att ske på förskolan tillsammans med oss båda och kommer att ta cirka 40 minuter per intervju. Tidsperioden då undersökningen kommer att genomföras är v. 40. Vid frågor hör gärna av er till oss så besvarar vi dem så fort vi kan!

Med vänliga hälsningar

Emma Ljungberg
XXX
XXX

Jennifer Svensson Gradin
XXX
XXX

Handledare:
Agneta Jonsson
XXX

Vid samtycke vill vi gärna ha er underskrift nedan:

Underskrift och datum

Namnförtydligande

8.2. Bilaga 2

Intervjufrågor

Kan du berätta lite kortfattat om din utbildning och yrkesbakgrund?
Vilken åldersgrupp är de på barnen du arbetar med?

- Vad innebär begreppet integritet för dig?
- Hur ser du på barns rätt till integritet?
- Ge exempel på vilket sätt du tar hänsyn till barns integritet i det dagliga arbetet?
- På småbarnsavdelning, hur arbetar ni med integritet med de som ännu inte har språket? Ge exempel. (Lyssna till barns uttryck/röster).
- Ge exempel på hur ni arbetar med att stärka barns integritet i ditt arbetslag?
- Vad anser du om att barnkonventionen ska bli lag? Bra/dåligt? Ge exempel.
- Ge exempel på vilka dilemman som kan uppkomma på grund av mångfalden av barns tidigare erfarenheter?
- Finns det situationer där du önskar att barnen ska få mer inflytande? Ge exempel på sådana situationer.
- I en situation där ni planerat att barngruppen ska göra exempelvis en tomte och några barn väljer att skapa något annat som upptar deras intresse eller inte har lust att delta alls i er aktivitet. Hur ser du på en sådan situation?
- Hur gör du för att det ska framgå till barnen att du respekterar deras rätt till en åsikt?
- Finns det situationer där det blir problematiskt för barn att yttra sig?
- Ge exempel på vad du anser att barns åsikter och tankar bidrar med i er verksamhet?
- Vilka rättigheter anser du att barn bör ha på förskolan?
- Hur arbetar ni med barns rättigheter utifrån läroplanen?
- Finns det något du vill tillägga kring ert arbete med barns integritet som du tycker är viktigt för oss att ta del av?

8.3. Bilaga 3

1. Hur kopplar du samman barns integritet med deras personliga sfär?
2. Finns det några riktlinjer ni arbetar med i arbetet kring att stärka barns integritet?
3. På vilket sätt gör ni barn medvetna om varandras integritet?
4. Finns det några åtgärder ni vidtagit när de kommer till miljön på er förskola. Om man ser till arbetet med att stärka barns integritet?